

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 maja 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w T., po rozpatrzeniu wniosku L. K. z dnia 24 kwietnia 2023 roku odmówił mu prawa do przeliczenia świadczenia z rekompensatą. W uzasadnieniu organ wskazał, że nie został udokumentowany 15-letni okres wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach do dnia 31 grudnia 2008 roku. Podniósł, że zgodnie z załączonymi dokumentami w okresie zatrudnienia w Zakładach (...) S.A. nie ma możliwości określenia przez jaki czas ubezpieczony pracował na stanowisku ubojowiec – pomocnik, a powyższe stanowisko nie znajduje potwierdzenia wśród stanowisk wymienionych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, zatem brak jest podstaw do uznania zatrudnienia ubezpieczonego u tego pracodawcy jako pracy w szczególnych warunkach. (decyzja z dnia 22 maja 2023 roku k.17 akt ZUS (...))

W dniu 16 czerwca 2023 roku L. K. złożył odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o zaliczenie okresu pracy w Zakładach (...) S.A. od dnia 2 października 1984 roku do dnia 31 października 2000 roku jako pracy w warunkach szczególnych, wskazując, że początkowo pracował jako ubojowiec – pomocnik, zaś od 1985 roku jako ubojowiec. (odwołanie – k. 3)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację przytoczoną w zaskarżonej decyzji. (odpowiedź na odwołanie – k. 4-5)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

L. K. urodził się w dniu (...). (okoliczność bezsporna)

W okresie od dnia 9 lutego 1982 roku do dnia 6 listopada 1982 roku (z wyłączeniem urlopu bezpłatnego w okresie od 20 września 1982 roku do 22 października 1982 roku) był zatrudniony w (...) Państwowych S.A. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku robotnika kwalifikowanego, która to praca została zakwalifikowana przez zakład pracy jako wykonywana w szczególnych warunkach.) (zaświadczenie – k. 32, zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 7 listopada 2023 roku e-protokół (...):09:49 – 00:18:38 – płyta CD – k. 29 w związku z e-protokół z dnia 7 listopada 2023 roku e-protokół (...):01:44 – 00:08:13 – płyta CD – k. 29)

W okresie od dnia 2 października 1984 roku do dnia 30 października 2000 roku wnioskodawca był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Zakładach (...) S.A. na stanowisku ubojowca - pomocnika i ubojowca. (świadcstwo pracy – k.22 akt ZUS E2/042206363, zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 7 listopada 2023 roku e-protokół (...):09:49 – 00:18:38 – płyta CD – k. 29 w związku z e-protokół z dnia 7 listopada 2023 roku e-protokół (...):01:44 – 00:08:13 – płyta CD – k. 29, umowy o pracę k. 26-27 akt ZUS (...))

Przez cały okres tego zatrudnienia, od samego początku, czyli od 2 października 1984 roku, L. K. wykonywał czynności ubojowca, przez cały ten okres otrzymywał dodatek za pracę w warunkach szczególnych. Pracę tę wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy, nie był delegowany do innych prac, nie brał urlopów bezpłatnych, a w zakładzie nie było postoi. (zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 7 listopada 2023 roku e-protokół (...):09:49 – 00:18:38 – płyta CD – k. 29 w związku z e-protokół z dnia 7 listopada 2023 roku e-protokół (...):01:44 – 00:08:13 – płyta CD – k. 29)

W dniu 17 marca 2023 roku wnioskodawca złożył do ZUS wniosek o przyznanie emerytury. (wniosek - k. 1-3 akt ZUS (...))

W dniu 17 kwietnia 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał decyzję przyznającą wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 3 marca 2023 roku, czyli dnia osiągnięcia wieku emerytalnego. (decyzja – karty nieponumerowane między k. 13, a k.14 akt ZUS (...))

W dniu 24 kwietnia 2023 roku wnioskodawca złożył do ZUS wniosek o przeliczenie kapitału początkowego z uwzględnieniem rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.(wniosek - k.14 akt ZUS (...))

W dniu 22 maja 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał zaskarżoną decyzję. (decyzja – k. 17 akt ZUS (...))

W dniu 11 lipca 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał decyzję o odmowie przyznania wnioskodawcy prawa do rekompensaty za okresy pracy w szczególnych warunkach w związku z nieudowodnieniem przez wnioskodawcę co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ wskazał, że w okresie od dnia 1 lipca 1985 roku do 14 lipca 2000 roku w okresie zatrudnienia w Zakładach (...) S.A L. K. pozostawał niezdolny do pracy, w związku z czym tytułem pracy w szczególnych warunkach można zaliczyć 13 lat, 11 miesięcy i 22 dni. (decyzja –k. 46 akt ZUS (...))

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie akt organu rentowego, zeznań odwołującego się.

Zebrany materiał dowodowy Sąd uznał za kompletny i spójny, a tym samym za wystarczający do poczynienia ustaleń faktycznych oraz na rozstrzygnięcie sprawy. W szczególności Sąd dał w pełni wiarę zeznaniom ubezpieczonego, gdyż są spójne i przekonujące.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie podlegało uwzględnieniu.

Według art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 164) ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art.24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U z 2022 r., poz. 504, 1504 i 2461).

W myśl art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Bezspornie wnioskodawca jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednocześnie nie występował o ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Kwestia sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła uprawnień ubezpieczonego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Wprawdzie w ust. 2 wyraźnie zastrzeżono, że prawo do rekompensaty nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jednak w przepisie tym chodzi niewątpliwie o emeryturę wcześniejszą przyznaną na podstawie przepisów tej ustawy. Odmienne rozumienie tego przepisu, tj. uznanie, że rekompensata powyższa nie przysługuje również w wypadku przyznania prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, prowadziłoby do uznania, że art. 21, ust. 1 jest przepisem martwym, gdyż brak byłoby kategorii osób spełniających kryteria do uzyskania przedmiotowej rekompensaty. Należy zatem kierować się

wykładnią celowościową i uznać, że racjonalny ustawodawca w żadnym wypadku nie dążyłby do stworzenia przepisu, który nie miałby podstaw do funkcjonowania w obrocie prawnym.

Zatem przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r. – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;
- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła zatem ostatecznie posiadania przez ubezpieczonego wymaganego 15 - letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, bowiem ZUS uznał za nieudowodnione, że wnioskodawca pracował w warunkach szczególnych.

Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki i pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 7 ww. ustawy, za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz.1251) za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei przepis art. 32 ust.4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust.2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.).

W świetle § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy

obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić (por. wyrok SN z 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97, wyrok SN z 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00)

Stosownie do treści § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Podkreślić należy, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska.

Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nie jest dopuszczalne zaliczanie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika w stopniu powodującym wcześniejszą utratę zdolności do zatrudnienia i nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia. (wyrok SN z dnia z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 395/13)

W sprawie o świadczenia z tytułu pracy w warunkach szczególnych, gdzie przedmiotem ustaleń sądu ma być charakter zatrudnienia, dokonywanie ustaleń stanu faktycznego odbywa się z reguły poprzez przeprowadzenie dowodów osobowych oraz - o ile to jest możliwe - dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych. Osobowe źródła dowodowe (w tym zarówno zeznania świadków, jak i strony procesowej) muszą być skonfrontowane z istniejącą dokumentacją i dopiero uzyskanie przekonania graniczącego z pewnością co do przebiegu zatrudnienia, może pozwolić na pozytywne rozstrzygnięcie o prawie do świadczeń. Ocena osobowych źródeł dowodowych musi być przy tym wolna od jakiegokolwiek dowolności, uwzględniając reguły logiki oraz zasady doświadczenia zawodowego. (tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 27 października 2016 r III AUa 41/16)

Tym samym brak świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub wydanie świadectwa, które nie spełnia wymagań formalnych nie przekreśla ustalenia, że tego rodzaju praca była wykonywana. Zastosowanie mają art. 6 k.c., art. 232 k.p.c. Strony mają też prawo podważać moc dowodową dokumentów, w tym także świadectwa pracy, które jest dokumentem prywatnym i podlega ocenie przez sąd zgodnie z zasadami art. 233 § 1 k.p.c. W postępowaniu sądowym nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne. (tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 20 lipca 2016 r, III AUa 690/15)

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd przyjął, że ubezpieczony posiada wymagany 15 letni okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że w okresie zatrudnienia w (...) Państwowych S.A. od dnia 9 lutego 1982 roku do dnia 6 listopada 1982 roku (z wyłączeniem urlopu bezpłatnego w okresie od 20 września 1982 roku do 22 października 1982 roku), czyli przez 8 miesięcy i 7 dni, wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach na stanowisku robotnika kwalifikowanego, które znajduje odzwierciedlenie w dziale VIII poz. 13 wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku - prace zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związane z utrzymaniem ruchu pociągów.

Postępowanie dowodowe wykazało także, że w okresie od dnia 2 października 1984 roku do dnia 30 czerwca 1985 roku, czyli przez 8 miesięcy i 30 dni - podczas zatrudnienia w Zakładach (...) S.A. na stanowisku ubojowca - pomocnika ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w szczególnych warunkach, wykonując faktycznie identyczną pracę jak w okresie późniejszym na stanowisku ubojowca, który to okres został zaliczony przez organ rentowy jako praca w warunkach szczególnych. Stanowisko pomocnika ubojowca zajmowane w tym okresie przez odwołującego znajduje ono odzwierciedlenie w dziale X poz. 8 wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, zalicza się bowiem do prac wykonywanych bezpośrednio przy uboju zwierząt.

Tak więc przy zaliczeniu powyżej wskazanych spornych okresów oraz okresu pracy uznanego przez ZUS (13 lat, 11 miesięcy i 22 dni) odwołujący legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych do dnia 31 grudnia 2008 roku w rozumieniu przepisów wskazanego rozporządzenia (15 lat, 4 miesiące i 29 dni).

Zdaniem Sądu przeprowadzone postępowanie, w tym dowody z dokumentów i zeznania odwołującego bezsprzecznie wykazały, że wypełnia on niezbędne przesłanki warunkujące przyznanie mu prawa do spornego świadczenia.

Mając na względzie powyższe, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

SSO Paulina Kuźma

D.J.